

BETÆNKNING

AFGIVET AF

DEN VED UNDERVISNINGSMINISTERIETS SKRIVELSE
AF 3. FEBRUAR 1954 NEDSATTE

KUNSTKOMMISSION

ANDEN DEL

BETÆNKNING NR. 193

1958

Det administrative bibliotek

Slotsholmsgade 12
1216 København K
Tlf. (01) 12 25 17

70/3 ex. 2

I henhold til den kommissionen ved undervisningsministeriets skrivelse af 3. februar 1954 givne bemyndigelse har kunstkommissionen efter at have færdigbehandlet de i betænkningens 1. del omhandlede spørgsmål taget andre økonomiske administrative spørgsmål af væsentlig interesse for kunstnere op til overvejelse.

Kommissionen har under behandlingen heraf haft samme sammensætning som ved afgivelsen af 1. del af betænkningen, idet dog stadsbygmester, direktør *Svend Møller* den 5. juli 1955 er beskikket som medlem af kommissionen i stedet for afdøde professor *Johs. Bjerg* og ekspeditionssekretær *J. Smith*, boligministeriet den 27. august 1957 er beskikket som medlem i stedet for departementschef *A. Skalts*.

Efter en generaldebat nedsatte kommissionen et arbejdsudvalg til at beskæftige sig med de foreliggende problemer. Dette arbejdsudvalg fik følgende sammensætning:

Departementschef *Agnete Vøhtz* (formand), afdelingsarkitekt *T. Häuser-Hansen*, professor, arkitekt *Hans Erling Langkilde*, stadsbygmester, direktør *Svend Møller*, maleren *Helge Nielsen*, billedhuggeren *Hans Olsen*, museumsdirektør *Jørn Rubow*, departementschef *A. Skalts*, 27. august 1957 afløst af ekspeditionssekretær *J. Smith* og landsretssagfører *Poul Svanholm*.

Som sekretærer for kommissionen og for arbejdsudvalget har fortsat fungeret de to sekretærer i undervisningsministeriet *Viggo Nielsen* og *Poul Rovsing Olsen*.

Arbejdsudvalget har under sin virksomhed ført forhandlinger med en række institutioner og enkeltpersoner, herunder med forsvarsministeriet samt dettes kunstneriske udvalg, Sammenslutningen af danske Kunstforeninger og repræsentanter for skolemyndighederne.

Kommissionens arbejde har været koncentreret om følgende problemer:

1. *Fremskaffelse af arbejdsrum m. v. for bildende kunstnere.*

De to kunstnerorganisationer, „Dansk Billedhuggersamfund“ og „Malende Kunstneres Sammenslutning“, har henstillet, a) at der søges tilvejebragt flere atelierlejligheder for billedhuggere og malere, ved at der for så vidt angår eksisterende ejendomme gives dem en vis prioritetsstilling ved udlejning af atelierlejligheder samt b) ved, at der i fremtidigt byggeri gives særlig fordelagtige, økonomiske vilkår ved indretning af sådanne lejligheder. Endvidere har organisationerne ønsket c) indrettet atelierer for akademielever i eksisterende studenterkollegier og foreslået, at der ved fremtidig bygning af studenterkollegier tages tilbørligt hensyn til studerende ved akademiet. Endelig har organisationerne henledt opmærksomheden på det ønskelige i, at der fremskaffes kollektive arbejdsrum for de bildende kunstnere.

2. *Etablering af nye kunstudstillingslokaler i København (Kunstneres Hus).*

3. *Fremme af ungdommens muligheder for at opnå kunstforståelse.*

Organisationerne har henstillet, at der a) søges gennemført en øget støtte til vandrestillingerne til skoler og seminarier, samt b) at der i den højere skole gennemføres en undervisning i kunstforståelse, og at der åbnes mulighed for bildende kunstnere for at virke som tegnelærere.

4. *Øget støtte til kunstforeningernes virksomhed.*

En anmodning herom er fremkommet fra Sammenslutningen af danske Kunstforeninger.

5. *Forøgelse af de nuværende finanslovbevilninger til støtte af kunstnerne og kunsten.*

Organisationerne har foreslået, at a) antallet af de faste årlige statsydelse til bildende kunstnere på finansloven forøges, samt b) at undervisningsministeriets bevilning til indkøb af kunst forhøjes.

1. Fremskaffelse af arbejdsrum m. v. for bildende kunstnere.

Det er af de to kunstnerorganisationers repræsentanter i kommissionen gjort gældende, at der for kunstnerne eksisterer et stort udækket behov for boliger, der kan tillade kunstnerne at virke på deres bopæl, d. v. s. for atelierlejligheder eller for enkelt-huse med atelierrum. Når kunstnerne ofte må savne sådanne boliger, skyldes det, dels at de i mange tilfælde ikke råder over de fornødne økonomiske midler, dels at der ikke ved fordelingen af boliger af denne art tages særligt hensyn til kunstnerne. Herudover eksisterer der et behov for større arbejdsrum, hvor eventuelt flere kunstnere kan arbejde med mere omfattende opgaver. Det er under de nuværende forhold meget vanskeligt at leje sådanne lokaler, og mangelen vil blive endnu mere følelig, når etableringen af Statens Kunstfond har bevirket en væsentlig forøgelse af de store opgaver til billedkunstnerne. Endelig har kunstnerrepræsentanterne henledt opmærksomheden på de bolig- og arbejdsproblemer, der møder de maler- og billedhugger-studerende ved Det kgl. Akademi for de skønne Kunster, idet der herved navnlig er lagt vægt på, at der for tiden kun stilles ganske enkelte værelser på studenterkollegierne til rådighed for disse studerende.

a. Etablering af en fortrinsret for kunstnere ved udlejning af atelierlejligheder i eksisterende ejendomme.

Kommissionen har overvejet mulighederne for skabelsen af en sådan fortrinsret i eksisterende ejendomme dels i relation til ejendommenes ejere dels i relation til de kommunale boliganvisningsudvalg.

Hvad angår relationen til ejerne kan det fastslås, at der efter den gældende lovgivning ikke hjemles kunstnerne fortrinsret for så vidt angår atelierboliger eller atelier-lokaler i bestående private eller sociale

byggeføretagender. En sådan fortrinsret vil alene kunne opnås ved forhandling med vedkommende ejer, som i forbindelse hermed ville kunne forpligte sig til alene at udleje atelierer til billedkunstnere. Man kan i denne forbindelse henvise til foreningen Socialt Boligbyggeri, der med hensyn til en rækkehusbebyggelse i Emdrup har truffet en sådan aftale med kunstakademiet, uden at foreningen efter sine vedtægter eller gennem betingelser for et opnået statslån har været forpligtet hertil.

I de af landets kommuner, hvor reglerne om boliganvisning er gældende, må enhver lejlighedssøgende til alle arter af lejligheder kunne godkendes af det lokale boliganvisningsudvalg. I de langt overvejende antal tilfælde sker godkendelsen efter en forudgående indstilling fra udlejerens besættelse af den ledige lejlighed. Boliganvisningsudvalget er pligtigt at anerkende den af udlejerens indstillede, dersom den pågældende opfylder de af udvalget sædvanligt stillede betingelser med hensyn til husstandens størrelse og sammensætning og eventuelt til tidligere bopæl. Hvis det skønnes rimeligt i det enkelte tilfælde, kan udvalget dog også godkende lejere, selv om de sædvanlige betingelser ikke er opfyldt, men kan derimod ikke over for udlejerens stille krav om, f. eks. at lejeren specielt skal være billedkunstner.

Kommissionen må erkende, at der ikke fra dens side kan foreslås skridt til imødekommelse af de af kunstnerorganisationerne rejste ønsker. Hvad specielt forholdet til udlejerne angår, kan der næppe være tvivl om, at kunstnerne ofte vanskelige økonomiske forhold fører med sig, at udlejerne er ret tilbageholdende med at udleje atelierlejligheder til kunstnere. Kommissionen har imidlertid anset det for udelukket, at der til fordel for en bestemt, vanskeligt afgrænset erhvervsgruppe inden for befolkningen skulle kunne tilvejebringes sådanne særlige støtte-

foranstaltninger, som skulle kunne sikre udlejerne lejebetalingen.

b. Tilvejebringelse af særlig fordelagtige økonomiske vilkår ved indretning af atelierboliger i nybyggeri.

Kommissionen har undersøgt, hvorledes forholdene hidtil har formet sig for byggeriet af atelierlejligheder og -huse. Det er herunder oplyst, at boligministeriet hidtil har kunnet imødekomme alle ansøgninger om statslån til atelierhuse. Bevilling er bl. a. meddelt i følgende tilfælde:

1. Efter boligstøtteleven af 30. april 1946 til foreningen „Socialt Boligbyggeri" til opførelse af 21 rækkehuse med atelierer i Emdrup. Den månedlige leje andrager fra 123 til 206 kr. eksklusive varme for et areal af fra 79,5 m² til 128,7 m², omfattende — foruden atelier fra 1 værelse til 1 værelse og 2 kamre.
2. Efter boligstøtteleven af 14. april 1955 til andelsboligforeningen „Kunstnerbyen" i Birkerød. Komplekset omfatter 16 parcelhuse med atelierer. Huslejen er foreløbig kalkuleret til 210 kr. månedlig eksklusive varme for et areal på 113 m², omfattende 2 værelser, kammer og atelier.

I de under 1. og 2. nævnte tilfælde er der tale om socialt boligbyggeri, således at beboerne står som lejere eller boligtagere.

3. I en række tilfælde er bevilget statslån til private atelierhuse, således til 22 atelierhuse i Lundtofte med et etageareal på fra 93 til 110 m² og med anslået anskaffelsessum på 45-50 000 kr. De pågældende huse opføres som selvbyggerlmse med statslån efter kap. IV (parcel- og rækkehuse for mindrebedmedede) i boligstøtteleven af 14. april 1955. Der kræves et eget indskud på fra 4 500 kr. til 5 000 kr. Heraf anslås eget arbejde til fra 3 800 kr. til 4 500 kr. Det er altså muligt at opføre atelierhuse på denne måde med et meget beskedent kontant indskud.

Ved boligstøtteleven af 14. april 1955 gennemførtes en ændring af lånevilkårene, således at der skal svares almindelig markedsrente af lånene, idet der dog samtidig for tiden indtil 1. januar 1967 af statskassen

ydes driftstilskud, der i det væsentlige svarer til rentelepserne efter den tidligere lovgivning. I de følgende 5 år ned sættes driftstilskuddene med 75-100 øre årligt pr. m², hvorefter de ophører med udgangen af 1973. Endvidere er mindrebedmedede, børnerige familier berettigede til huslejetilskud efter byggestøtteleovens almindelige regler herom, hvorved huslejen yderligere nedbringes.

I henhold til boligstøtteleovens kapitel II om lån og tilskud til socialt byggeri vil der kunne ydes statslån op til 94 pct. af anskaffelsessummen. Der vil efter disse bestemmelser kunne ydes lån til samlede kunstnerbebyggelser enten som etagebyggeri eller som parcel- og rækkehuse. Der vil endvidere i et almindeligt socialt byggeri kunne indrettes et antal lejligheder med atelierer, eller i etagehuses loftsrums o. lign. indrettes atelierer alene. Byggeriet må forstås af et socialt boligselskab, hvis vedtægter er godkendt af boligministeren. For så vidt angår støtten til parcel- og rækkehuse for mindrebedmedede, jfr. lovens kap. IV, ydes statslånet med op til 90 pct. af anskaffelsessummen samtidig med, at de resterende 10 pct. eventuelt delvis kan tilvejebringes ved bygherrens egen arbejdsindsats.

Kommissionen er af den opfattelse, at initiativet til at få opført huse med atelierer må udgå fra kunstnerne selv enten som selvstændige bygherrer efter boligstøtteleovens kap. IV eller gennem et boligselskab. Man mener endvidere, at der ikke ved fordeling af materiale eller statslånsbevillinger kan gives projekter til atelierboliger en fortrinsstilling fremfor projekter til almindeligt boligbyggeri, lige så lidt som det kan pålægges bygherrer i almindelighed at løse opgaver af denne karakter. Der har derimod i kommissionen hersket enighed om, at det er ønskeligt, at de sociale boligselskaber har opmærksomheden henvendt på kunstnerens problemer, således at der ved nybyggeri f. eks. kan blive indrettet enkelte atelierlejligheder i etageejendommene. Såfremt der skal sikres en fortrinsret for kunstnerne til sådanne lejligheder, må det forudsættes, at vedkommende boligselskab eller -forening er indforstået hermed, og at der om fornødent foretages en vedtægtsmæssig sikring af denne fortrinsret. Til-

svarende betingelser vil naturligvis ikke kunne opstilles med hensyn til private række- og parcelhuse, der jo er beregnet til benyttelse af den til enhver tid værende ejer.

Man finder anledning til at betone, at de foran omhandlede regler om byggestøtte kun er gældende til 31. marts 1959, og at der ikke nu vides meget om, hvorledes de vil blive formuleret i en eventuelt kommende byggestøttelovgivning.

c. Kollegiepladser og arbejdsrum for akademielever.

Det har ved kommissionens undersøgelser vist sig, at maler- og billedhuggerelever fra kunstakademiet kun kan optages på et af de ældre kollegier, nemlig på Hagemanns kollegium, hvor der tillige er muligheder for kunstnerisk virksomhed i kollegieværelserne.

For så vidt angår de helt nye eller under opførelse værende studenterkollegier kan anføres følgende:

Egmont H. Petersens kollegium: Kollegiets fundats tillader ikke optagelse af kunststuderende, hvorfor dispensation i hvert enkelt tilfælde vil være nødvendig for optagelse. Sådanne dispensationer er allerede i få tilfælde givet til fordel for malere, men der må regnes med tilbageholdenhed fra kollegieledelsens side i denne henseende, idet de studerende på kunstakademiet ikke er undergivet nogen eksamensordning, der kan give kollegiet en vis kontrol med, at studierne skrider frem. Kollegieledelsen har ikke stillet sig fremmed over for tanken om at lade indrette enkelte atelierum for maler- eller billedhuggerstuderende.

Solbakkekollegiet i Valby: Kollegiet er efter sin fundats beregnet for studerende ved universitetet og de højere læreanstalter, hvorfor elever på kunstakademiet på lige fod med andre studerende må kunne komme i betragtning som ansøgere til kollegiepladser. Specielle arbejdsrum kan ikke indrettes.

Polyteknikerkollegiet i Valby vil efter sin fundats ikke kunne optage akademielever.

Der har i øvrigt i kommissionen været enighed om, at spørgsmålet om tilvejebringelse af kollegiepladser og arbejdsrum for akademielever i første række må søges løst gennem initiativ fra kunstakademiets

side ved henvendelse til de enkelte studenterkollegier. I kommissionen har været peget på de overordentlig fordelagtige vilkår, der for tiden gælder for kollegiebyggeri. I henhold til kap. VII om lån og tilskud til byggeri m. v. for ungdommen i lov nr. 107 af 14. april 1955 kan der nemlig til sådant byggeri efter § 45 ydes statslån med op til 94 pct. af ejendommens anskaffelsessum eller dens værdi og efter § 46 tilskud på indtil 20 pct. af de samme beløb til kulturelle indretninger. Med udgangspunkt i disse oplysninger har de to kunstnerorganisationer taget problemet om opførelsen af et kollegium for unge billedkunstnere op til overvejelse og er i samarbejde med Københavns alm. Boligselskab i færd med at undersøge mulighederne for kollegiets placering og projektering.

d. Fremskaffelse af kollektive arbejdsrum for bildende kunstnere.

Efterhånden som pladsbehovet i vore byer og særlig i den indre by i København er vokset, har det vist sig stadig vanskeligere for de bildende kunstnere at skaffe fornødne arbejdsrum, især til arbejder med større opgaver. Til løsningen af dette problem, der vil blive endnu mere påtrængende, når virkningerne af loven om Statens Kunstfond begynder at gøre sig gældende, idet der da vil blive øget behov for at kunne arbejde med monumentalopgaver, har kunstnerorganisationerne foreslået indretning af kollektive arbejdsrum som en mulighed. Det har i denne forbindelse været nævnt, at det under overvejelserne om en eventuel udvidelse af kunstakademiet har været fremført, at en adgang for akademieleverne til sådanne arbejdsrum, hvor anerkendte kunstnere arbejder med større opgaver, ville kunne blive af betydelig undervisningsmæssig værdi, da de unge ved at arbejde med på konkrete opgaver af større format ville kunne få en mere praktisk og levende uddannelse end nu. Kunstakademiet har som et beskedent forsøg i den angivne retning tilladt kunstnere uden egnet eget atelier at benytte akademiets billedhuggergård til arbejde med skulpturopgaver. Denne praksis, der også vil blive opretholdt fremover, kan dog på grund af pladsforholdene og som følge af de hensyn, der natur -

ligt må tages til akademiets karakter af en højere læreanstalt, kun komme et begrænset antal kunstnere til gode, fortrinsvis sådanne, som er udgået fra akademiet et kortere åremål forinden, samt særligt fremragende kunstnere, der på anden måde har tilknytning til akademiet.

Kommissionen har gennem boligministeriet ladet udarbejde et program for opførelse af selvstændige atelierbygninger indeholdende et billedhugger- og et maleratelier. Efter dette program skulle en sådan bygning have et nettoareal på ca. 220 m² fordelt således: ateliererne ca. 180 m² (delvis med 5 m fri højde), 2 opvarmede opholdsrum ca. 22 m², 1 køkken ca. 10 m², 1 w.c. m. v. ca. 4 m², 1 forstue ca. 4 m² samt udenomsrum. Udgiften til opførelse af en sådan bygning kan skønsmæssigt anslås at blive: grund og terræn ca. 20 000 kr., håndværkerudgift ca. 115 000 kr. samt div. omkostninger ca. 15 000 kr., i alt ca. 150 000 kr.

Kommissionen har i øvrigt undersøgt, om der i eller uden for København måtte være lokaler, der kunne egne sig til brug som kunstnerarbejdsrum. I denne forbindelse er der rettet henvendelse til de kgl. bygningsinspektører rundt om i landet. Blandt de muligheder, bygningsinspektørerne har fremført, kan for Storkøbenhavns vedkommende nævnes: en midlertidig barakbygning i universitetsparken på Nørre Fælled, rum på Regensens loft, tagrum på Ehlers kollegium, tagrum i universitetets bygninger og i Rigshospitalets pavillonbygninger og institutionsbygningerne udenom, endvidere loftsrum i Vestindisk Pakhus på

Toldboden og den gamle hestgardekaserne. Uden for København er som muligheder nævnt lokaler i staldene i forgården til Frederiksborg Slot, en bindingsværksbygning ved Ålborg Slot, rum på Sønderborg Slot samt en bindingsværksbygning ved Palæet i Roskilde. Medlemmer af kommissionen har besøgt en række af de nævnte lokaler, der imidlertid for de flestes vedkommende enten kun har en midlertidig anvendelsesmulighed eller er beliggende på vanskeligt tilgængelige steder i ældre og fredede bygninger, som næppe vil kunne indrettes på forsvarlig måde uden uforholdsmæssige omkostninger. Af de få emner blandt de ovennævnte bygninger, der kunne tjene et sådant formål, kan nævnes bindingsværksbygningen ved Palæet i Roskilde. Ifølge indhentede oplysninger fra kgl. bygningsinspektør, arkitekt A Maar vil der være mulighed for på et bruttoareal på 456 m² i bygningen at indrette 4-5 store atelierlokaler med en indvendig højde på ca. 4,5 m med ovenlys samt de fornødne udenomsrum. Indretningen anslås at kunne udføres for i alt ca. 125 000 kr. Kommissionen henstiller, at spørgsmålet om denne bygnings indretning til kollektive arbejdsrum for bildende kunstnere af undervisningsministeriet tages op til drøftelse med boligministeriet og kunstnerorganisationerne

Herudover ville man finde det ønskeligt, om de kommunale myndigheder rundt om i landet ville have opmærksomheden henledt på problemet om fremskaffelse af kollektive arbejdsrum til kunstnerne.

2. Etablering af nye kunstudstillingslokaler i København (Kunstnernes Hus).

Gennem en lang årrække har det været et ønske for billedkunstnerne at få rådighed over en bygning med udstillings- og mødelokaler m. v. Kunstnerorganisationernes repræsentanter har derfor henstillet, at dette problem blev taget op til overvejelse i kommissionen, idet de som udgangspunkt herfor har anført, at kunstnerorganisationerne har tænkt sig en sådan bygning som en selvejende institution under ledelse af organisationerne opført på en af staten eller Københavns kommune skænket grund centralt i København. Huset skulle indeholde tidssvarende udstillingslokaler til afløsning eller aflastning af de forhåndenværende og være således indrettet, at det kunne anvendes såvel til større som til mindre udstillinger og med lysforhold, der tillader aftenbesøg. Udstillingsarealet burde ikke være under ca. 2 000 m². Der ønskedes således bl. a. skaffet plads for den for kunstnernes afsætningsmuligheder så vigtige institution „Kunst for varer“, der for tiden virker under utilfredsstillende lokaleforhold. Endvidere ønskede man i huset møde- og foreningslokaler, bibliotek og læsesal, boligmuligheder for kunstnere fra udlandet samt erhvervslokaler, herunder en restaurant med kantine. Den pågældende bygning skulle således svare til det norske „Kunstnernes Hus“ i Oslo, der tilhører og drives af „Bildende Kunstneres Styre“, dog således at stat og kommune giver betydelige årlige tilskud til dækning af driftsunderskud.

Under drøftelserne af disse ønsker har kommissionen samlet sine overvejelser om det meget væsentlige spørgsmål om tilvejebringelse i landets hovedstad af tidssvarende kunstudstillingslokaler. De resterende af de af kunstnerorganisationerne nævnte opgaver for et Kunstnernes Hus kan naturligt løses uden forbindelse med dette primære, udstillingsmæssige formål. I forvejen fore-

findes bibliotek og læsesal alment tilgængeligt på kunstakademiet. Schäffergården i Jægersborg frembyder gode boligmuligheder for kunstnere fra de andre nordiske lande, og driften af en restaurant m. v. må betragtes som en sekundær opgave, motiveret i et forsøg på at opnå en rimelig rentabilitet.

De to nuværende bygninger i København til udstilling af billedkunst er udstillingsbygningen ved Charlottenborg og Den Frie Udstilling.

Den første er opført 1883 og i det ydre udformet efter datidens repræsentative behov. Bygningen har imidlertid dårligt belyste sale og er i det hele upraktisk og umoderne.

Indtil slutningen af forrige århundrede opfyldte bygningen sit formål, som var gennemførelsen af to årlige udstillinger, hvilket dækkede datidens udstillingsbehov. På grund af nye, radikale strømninger i billedkunsten brød i begyndelsen af dette århundrede en gruppe kunstnere med den mere traditionelt betonedede „konservative“ Charlottenborgkomité og dannede Den Frie Udstilling, som opførte sin egen bygning efter Willumsens tegning i Aborreparken, en bygning, der senere flyttedes til sin nuværende plads ved Østerport station.

Denne gamle og brandfarlige bygning er opført af træ på en af Københavns kommune lejet grund. Den administreres af kunstnergruppen Den Frie Udstilling. Bygningen rummer gruppens årlige forårsudstilling samt Kunstnernes Efterårsudstilling, en censurudstilling for de unge og nye kunstnere under Den Fries auspicer.

Omkring første verdenskrig dannedes „Grønningen“, en ny udstillingsgruppe, hvis betydelige kunstnere har præget nutidens kunstliv på afgørende måde. Den skabte med sin nyorientering en rig vækst i kunst-

udviklingen, som medførte, at nye og unge talenter yderligere samlede sig i andre grupper, fordi de var utilfredse med de stærkt begrænsede og også lokalemæssigt mindre velegnede udstillingsmuligheder på Charlottenborgs årlige censurudstilling.

Samtlige disse grupper, som alle er anerkendt af kunstakademiet og undervisningsministeriet, og hvoraf de fleste er ca. 25 år gamle, må leje udstillingsplads enten på Charlotten borg eller i Den Frie Udstillings bygning, og selvfølgelig må det blive uden for de perioder i foråret og i efteråret, hvor henholdsvis Charlottenborg og Den Frie afholder sine egne udstillinger. I denne forbindelse må det bemærkes, at Charlottenborgs beliggenhed på Kongens Nytorv er afgørende bedre, idet udstillinger her samler betydelig flere besøgende end den mindre centralt beliggende Frie Udstillings bygning.

På grund af disse utidssvarende udstillingsforhold, som bl. a. har bevirket, at internationalt værdifulde kunststillinger er gået Danmark forbi, fordi vi ikke råder over egnede udstillingslokaler, har kommissionen ment at måtte foretage visse undersøgelser i forbindelse med det rejste spørgsmål.

Problemerne omkring en ny udstillingsbygning i København blev senest taget op i 1949, da et teknisk udvalg, bestående af 2 repræsentanter fra Københavns magistrat, kommunaldirektør *K. Bjerregaard* og stadsarkitekt *F. C. Lund* og 2 for landsforeningen Dansk Kunsthåndværk: arkitekterne *Viggo Sten Møller* og *Hans Erling Langkilde* (senere afløst af højesteretssagfører *Thorsteinsson*) afgav en betænkning af november 1949 om „En udstillingsbygning i København“.

I betænkningen foretog udvalget en opgørelse over behovet af udstillingsplads i København, ikke alene for så vidt angår billedkunsten, men også for arkitektur, håndarbejde, håndværk, kunsthåndværk, industri og handel, samt for stat og kommune. Udvalget gennemgik endvidere de foreliggende muligheder for en placering af en udstillingsbygning og fremhævede i denne forbindelse grunden bag Glyptoteket ved Rudolph Berghs hospital. Udvalget fandt, at nye udstillingslokaler kunne kalkuleres at opnå en lejeindtægt på 55-60 000 kr., svarende til udgiften ved vedligeholdelsen

m. v. af bygningen, der opført med kælder, stue og 1ste sal med et bebygget areal på ca. 1 000 m² inkl. inventar ansloges at koste 2,2 mill. kr. Udvalget regnede ikke med, at driften ville kunne dække en forrentning af anlægskapitalen, der forudsattes tilvejebragt f. eks. gennem statslån med kommunegaranti. Udvalget fandt, at sagen var meget kompliceret, både kunstpolitisk og økonomisk. Under forudsætning af bemyndigelse fra magistraten og landsforeningen ville man dog arbejde videre med sagen, eventuelt i et udvidet arbejdsudvalg med repræsentanter for kommunen, undervisningsministeriet, handelsministeriet og erhvervene.

Udvalget har ikke siden arbejdet med sagen.

I kommissionens overvejelser er naturligvis spørgsmålet om tilvejebringelse af bedre udstillingslokaler for billedkunsten kommet i første række. Behovet for andre udstillingsgrupperes vedkommende er eller vil blive væsentlig afhjulpel. Siden betænkningen af 1949 er således følgende udstillingslokaler tilvejebragt eller under opførelse:

Tivolis koncertsal.

I koncertsalen skal der opføres koncerter først og fremmest i, men også uden for Tivolisæsonen. Foyerbygningen, der har et gulvareal på ca. 1 000 m², kan bruges til udstillinger til ethvert formål, og Tivolis ledelse er indstillet på — selvom denne virksomhed måske undertiden vil være tabgivende — at anvende foyeren til udstillingsformål uden for sæsonen.

Falkoner centr et få Frederiksberg vil komme til at rumme en hal på ca. 2 000 m² samt foyer og selskabslokaler, og den bliver indrettet sådan, at der kan være flere udstillinger samtidig i bygningen.

Forum påtænkes udvidet fra 5 800-8 500 m², idet der er planer om opførelse af en fløj mod Rosenørnsallé. Denne fløj vil kunne anvendes til 5 mindre udstillinger. Lokalerne omfatter ca. 1 500 m². Lejen vil blive relativt høj.

Chr. X's hus.

Byggeprojektet tænkes udformet med henblik på, at der i huset også skal kunne

afholdes mindre udstillinger på et areal af ca. 3 000 m².

I de nærmeste år vil udstillingspladsen i København således blive betydelig forøget. Herved vil formentlig mangelen på udstillingsplads for industri, håndværk m. v. være afhjulpet. På grund af lejebeløbenes størrelse, som kun kan udredes af de merkantilt underbyggede områder som kunsthåndværk og industri, men yderst sjældent af rene kunstudstillinger, der er vanskelig forenelig med udstillinger af anden art, vil forholdene ikke blive forbedret for billedkunsten. Tværtimod må det, for så vidt som kunstnerorganisationerne havde tænkt sig, at udlejning til udstillinger af anden karakter skulle kunne bidrage til afholdelse af driftsudgifterne ved en kunstudstillingsbygning, erkendes, at disse muligheder kun eksisterer i et yderst begrænset omfang.

Det væsentligste selvstændige økonomiske grundlag for driften af en moderne udstillingsbygning til billedkunst må derfor bestå i de begrænsede lejebeløb, der kan indkomme ved udlejning til en del af de bestående udstillinger, et beløb, der — såfremt de eksisterende udstillingsbygninger: Den Frie og Charlottenborg, også fortsat udlejer deres lokaler til udstillinger af billedkunst — vil blive ret begrænset.

Kommissionen har overvejet de muligheder, der endnu teoretisk består for en placering af en ny udstillingsbygning i den indre bydel. Når bortses fra tanken om en indretning i eksisterende bygninger vil en nybygning til formålet næppe kunne tænkes andre steder end på den af det tidligere udvalg påpegede grund bag Glyptoteket ved Rudolph Berghs hospital eller på det gamle vandværks grund bag studenterforeningen. Af disse grunde er imidlertid den førstnævnte af Københavns kommune reserveret til særlige kommunale formål, således at kun

sidstnævnte mulighed resterer. En bebyggelse på dette sted, som er særlig velegnet, vil dog blive overordentlig kostbar. Chancerne for gennemførelsen af et projekt som det af kunstnerorganisationerne ønskede er således allerede af økonomiske grunde særdeles begrænsede. Det må derfor være naturligt, at man nærmere undersøger de bestående udstillingsbygningers muligheder, og da især Charlottenborgs, hvis beliggenhed er særlig fremragende. Forholdene omkring Charlottenborg-udstillingsbygningens fremtid er imidlertid for tiden uafklarede, idet overvejelserne angående kunstakademiets lokaleproblemer ikke er ført til afslutning. Det er således på nærværende tidspunkt ikke absolut sikkert, at udstillingsbygningen vil kunne forblive på sin nuværende plads.

Kommissionen finder det af afgørende betydning for dansk kulturliv både indadtil og udadtil, at der centralt i landets hovedstad eksisterer udstillingslokaler, der er velegnede til repræsentative udstillinger.

På grund af uklarheden om kunstakademiets fremtidige lokaleforhold, og fordi kommissionens sammensætning ikke er tilstrækkelig, når der skal foretages overvejelser af forhold, som direkte og indirekte vil berøre de bestående udstillingsbygninger, har kommissionen dog ikke ment det muligt for sit vedkommende at føre arbejdet med tanken om en kunstnerorganisationernes udstillingsbygning videre. Man anbefaler imidlertid, at problemet på et mere konkret grundlag snarest tages op af en ny speciel kommission med deltagelse også af repræsentanter for udstillingsbygningernes og de enkelte udstillingers ledelse og således, at denne kommission søger kontakt med de organer, der arbejder med spørgsmålet om kunstakademiets lokaleforhold og fremtidige beliggenhed.

3. Fremme af ungdommens muligheder for at opnå kunstforståelse.

Organisationernes henstilling om, at der for skolernes vedkommende søges gennemført foranstaltninger til fremme af elevernes kunstforståelse, har foranlediget kommissionen til nogle mere generelle betragtninger over de muligheder, der i det hele består for ungdommen for at opnå en sådan forståelse. Skolens bestræbelser for at bibringe ungdommen forståelse for, hvad kunsten repræsenterer i kulturlivet, har hidtil stort set været begrænset til skønlitteraturens område. Vejledning i musikforståelse har dog i løbet af de sidste årtier opnået en stadig betydeligere plads i skolens liv, idet undervisningen i sang efterhånden hyppigt også omfatter indføring i elementær musikteori, hørelæreøvelser og gennemgang af musikens historie, ligesom den i et vist omfang søger at udvikle elevernes skabende evner. Den gren af undervisningen, hvorigennem en vis forståelse af billedkunsten skulle have størst mulighed for at trænge igennem, nemlig faget tegning har derimod ofte blot til sigtet at opøve elevernes tekniske tegnefærdighed. I øvrigt strejfses billedkunsten i skolen kun i forbindelse med undervisningen i historie, og for den antike kunsts vedkommende gennem undervisning i oldtidskundskab. Kommissionen har som følge af sin sammensætning ikke haft det tilstrækkelige grundlag for at fremsætte forslag til revision af disse forhold. Hertil kommer, at der for opfyldelse af flere af de fremsatte ønsker, ville blive grebet ind i de ved lovgivningen fastsatte skoleordninger. Man har derfor ikke ment at have mulighed for en indgående behandling af f. eks. organisationernes ønske om, at der knyttes billedkunstnere til tegneundervisningen. En sådan ordning er ikke mulig i folkeskolen, men kan anbefales for den højere skoles vedkommende. Det må dog altid være en forudsætning, at de i betragtning kommende billedkunstnere er i besiddelse af de fornødne pædagogiske evner.

Kommissionen har imidlertid herudover ønsket at gøre opmærksom på selve problemstillingen og må fremhæve, at der på dette område synes at være behov for reformer, som kan komme til at gribe dybt ind i skolens liv. Opdragelse til kunstforståelse er nemlig i sidste instans kun mulig ved, at skolen i højere grad giver plads for en æstetisk betonet undervisning. Denne måtte udnytte børnenes evner for et aktivt og skabende arbejde og således ikke først og fremmest tage sigte på at udvikle visse manuelle færdigheder, men lade selve arbejdsprocessen være det centrale. Dette ville være i god overensstemmelse med de principper, hvorunder musik er ved at vinde frem som en frugtbar faktor i undervisningen, og en fornyelse i denne retning ville i øvrigt tilvejebringe en gavnlig modvægt mod den specialisering, som mere og mere dominerer den moderne skoles liv.

Det er kommissionens overbevisning, at al tale om ægte kunstforståelse og alle foranstaltninger af mere traditionel undervisningsmæssig karakter er omsonst, hvis der ikke bygges på barnets eller de unges eget behov og aktive tilegnelse af de kunstneriske værdier, og man udtrykker derfor håbet om, at det vil vise sig muligt at videreføre den påbegyndte reformering af tegneundervisningen og i forbindelse hermed nedbryde de skarpe skel, der i dag består mellem de fag, der i særlig grad appellerer til børnenes skabende evner, tegning, sløjd, håndarbejde m. v. Kommissionen anser sig imidlertid ikke for kompetent til at udarbejde konkrete forslag til de fornyelser, som det synes ønskeligt at gennemføre på dette område og har derfor indskrænket sig til at drøfte, ad hvilke veje, der kan bidrages til en øget forståelse af billedkunsten, især blandt den skolesøgende ungdom, uden at bestræbelserne i så henseende kommer til at gribe ind i de bestående undervisningsordninger. Der

liar i denne henseende været enighed om, at arbejdet med kunstforståelse i overvejende grad bør baseres på skolernes eget initiativ og de enkelte læreres aktive indsats, og at der bør søges skabt betingelser for at vække de vordende læreres interesse og forståelse for billedkunsten.

For seminariernes vedkommende ønsker man dog — uanset at der ved gennemførelsen heraf ville blive grebet ind i de eksisterende rammer for undervisningen — at fremhæve, at optagelsen af enkelte undervisningstimer i kunstforståelse på seminariernes timeplan ville kunne blive af overordentlig betydning for hele sagens udvikling på længere sigt. Fra kommissionens side forestiller man sig, at en undervisning af den nævnte art bør varetages af folk med sådanne særlige forudsætninger, at de normalt ikke tør forventes at være til stede hos seminariernes faste lærerstab. Selv om det kunne være ønskeligt, at man i dette fag benyttede de lærere, der er knyttede til seminarierne, ikke alene af rent pædagogiske grunde, men også for at sikre sig et samspil med beslægtede fag som litteraturhistorie etc, må man indtil videre regne med lærerkræfter, der hentes udefra. For seminarierne i København ville det ikke være noget problem at skaffe sådanne lærerkræfter, men vanskelighederne ville melde sig ved seminarierne ude i landet. Man er af den opfattelse, at den rimeligste ordning vil være at udsende en eller flere „rejselektorer“, f. eks. medarbejdere ved kunstmuseet eller kunstakademiet, som i perioder kunne besøge de forskellige seminarier. Undervisningen ville herved blive tidsmæssig koncentreret og nærmest få kursuspræg. Det vil være hensigtsmæssigt, om denne undervisning så vidt muligt knyttes til vandrestillingerne, jfr. nedenfor. Derudover vil der imidlertid være et vist behov for undervisningsmateriale, f. eks. i form af lysbilleder. Til løsningen af den her skitserede opgave måtte der tilvejebringes midler til aflønning af og til dækning af rejseudgifter for de pågældende billedkunstnere eller kunsthistorikere, der skulle klare undervisningen.

Kommissionens overvejelser har imidlertid navnlig været koncentreret om bestræbelserne for at skaffe billedkunst ud, hvor ungdommen modtager undervisning på sko-

ler, seminarier og højskoler, eller, hvor ungdomsgrupper er samlede, på vore kaserner. Ungdommens undervisning i kunstforståelse vil blive af yderst problematisk værdi, såfremt eleverne ikke samtidigt vænnes til at se på billedkunst.

Hidtil er der foretaget følgende bestræbelser for at skaffe kunst ud til skoler og seminarier:

1. De for den særlige kunstindkøbsbevilling under finanslovskonto § 20 XV. D. 6. b. indkøbte værker, fordeles af undervisningsministeriet, bl. a. til statsskoler og seminarier, jfr. side 13. Uddelingerne foretages med nogle års mellemrum. Ved den sidste stedfundne uddeling i 1956, der omfattede indkøb for 4 a 5 år, blev der eksempelvis tildelt statsseminarierne 12 oliemalerier og statsskolerne 52 oliemalerier, akvareller og skulpturer. Andre kunstværker, der befinder sig på statsskoler og seminarier, er skænket disse af fonds eller private, dels i form af muraludsmykning, dels som skulpturer eller staffelibilleder. For så vidt angår det kommunale skolevæsen er der visse steder på initiativ af særligt interesserede lærere skaffet skolerne enkelte kunstværker eller endog større samlinger. Som det i denne henseende mest fremtrædende eksempel kan nævnes den på initiativ af lærer V. Brandsborg, Åbyhøj, foretagne udsmykning af Åby skole med malerier og andre kunstværker.

Kommissionen ser med stor sympati og anerkendelse på et initiativ som lærer Brandsborgs, men finder, at det vil være en uoverkommelig opgave at forsyne samtlige landets skoler med repræsentative kunstværker, og i hvert fald, at finansieringen af sådanne anskaffelser ikke kan være statens opgave. Hertil kommer, at man, selv om man fuldt ud anerkender, at den daglige tilværelse i omgivelser, der er præget af billedkunst, vil kunne skabe en baggrund eller et klima for kunstforståelse, dog finder, at den i pædagogisk henseende mest effektive kunstfremvisning er den, der praktiseres gennem skiftende udstillinger.

2. En saglig fordelagtig mulighed for skolerne for at erhverve specielt litografier er skabt gennem den i 1952 på privat initiativ stiftede forening „Kunst i Sko-

len". Foreningens formål er at skaffe skoler, seminarier og andre institutioner, der virker i folkeoplysningens tjeneste, litografiske originalarbejder på billige vilkår. Institutionen ledes af et råd, som består af repræsentanter for lærerorganisationerne, de kommunale myndigheder og kunstakademiet. Ca. 450 skoler m. v., repræsenterende ca. 275 000 elever, er nu medlemmer af foreningen. „Kunst i Skolen" har gennem undervisningsministeriet modtaget ekstraordinære tilskud af tipsmidlerne, men får ikke ordinære statstilskud. Foreningen har ladet fremstille litografier af følgende kunstnere:

Knud Agger
Folmer Bendtsen
Svend Engelund
Oluf Høst
Aksel Jørgensen
Helge Nielsen
Olaf Rude
Axel Skjelborg
Dan Sterup-Hansen
Jens Søndergaard.

Desuden har „Kunst i Skolen" suppleret sit billedudvalg, dels ved bytte, dels ved køb af mindre partier af allerede foreliggende litografier. På denne måde har foreningen erhvervet litografiske arbejder af yderligere 14 kendte danske kunstnere.

Endelig har „Kunst i Skolen" som et led i det nordiske samarbejde søgt kontakt med Landslaget Kunst i Skolen i Norge og med Folkrorelsernas konstfrämjande i Sverige. Der er foretaget bytte med begge lande, således at „Kunst i Skolen" nu også kan tilbyde sine medlemmer litografier af norske og svenske kunstnere. Det er fortrinsvis købstæderne og større bymæssigt bebyggede kommuner, der har aftaget billederne. I alt er nu mere end 2 500 originale farvelitografier af vor tids kunstnere ophængt i danske skoler.

3. Den mest effektive indsats for at bringe kunsten ud til skoleungdommen og dermed skabe basis for dennes kunstforståelse er dog gjort gennem vandredstillinger. Siden 1929 har undervisningsministeriet ydet tilskud til gennemførelse af den i 1928 af lektorerne *Jacobæus* og *Rue* samt professor *Aksel*

Jørgensen etablerede vandredstilling af kunst til gymnasieskolerne. Den oprindelige finanslovbevilling til dette formål er dog bortfaldet fra finansåret 1951-52 at regne, og siden er statstilskud ydet af undervisningsministeriets særlige dispositionskonti samtidig med, at Ny Carlsbergfondet har ydet tilskud af samme størrelse som statens. Det samlede årlige tilskud har udgjort 3 000 kr. En lignende vandredstilling for seminarierne organiseredes i 1953 på et tilsvarende økonomisk grundlag. Tilskuddene fra staten og fra Ny Carlsbergfondet har muliggjort transport af kunstværkerne til landets skoler og seminarier og i et vist omfang sagkyndig forevisning, men derimod ikke indkøb af kunstværker.

Vejledning i forbindelse med udstillinger er ydet som en frivillig indsats. Det langt overvejende antal af de benyttede kunstværker er stillet til rådighed af Statens Museum for Kunst og af undervisningsministeriet (fra de for kunstindkøbsbevillingen erhvervede kunstværker). De øvrige er lånt fra private samlere eller fra kunstnerne selv. Vandredstillingerne til gymnasierne, der omfatter ca. 30 billeder, kommer hvert år rundt til ca. 7 gymnasieskoler, statslige, kommunale eller private, idet de hænger ca. 1 måned hvert sted. Samme antal seminarier dækkes af seminariernes vandredstilling, der har omfattet et lignende antal kunstværker. Udstillingerne udsendes kun til de skoler, der selv ønsker det, og det er langt fra alle skoler, der er interesserede, men i betragtning af, at landet har ca. 75 gymnasieskoler og ca. 25 seminarier, er det dog ganske utilfredsstillende, at kun så få af dem kan komme i betragtning.

Efter det for kommissionen oplyste er reaktionen fra elevernes side over for vandredstillingernes billeder meget forskellig for de forskellige alderstrin. En interesse, der giver sig udtryk i diskussioner mellem eleverne, synes først at opstå i klasserne fra 4. mellemskoleklasse og op efter. For de yngre elever beror værdien af udstillingerne navnlig på, at de — når de færdes i lokaler, hvor der findes kunst — opnår en ureflekteret fortrolighed med denne. Samtidig har flere forsøg vist, at

det lader sig gøre gennem vandreudstillingerne at komme i kontakt med videre kredse. Ved en række skoler er således elevernes forældre blevet indbudt **til** at bese udstillingerne og er mødt frem i stort tal.

På baggrund af, at vandreudstillinger til gymnasier og seminarier har haft en så udmærket virkning, har kommissionen undersøgt mulighederne for at udbygge ordningen og for at udvide den til også at omfatte andre områder. Man foreslår her-efter en udvidelse af vandreudstillingerne til gymnasierne og til seminarierne, således at der fremtidigt udsendes 2 udstillinger til hver af disse skoleformer. Det bør herved overvejes lejlighedsvis at lade en arkitekturafdeling indgå i udstillingerne. Endvidere foreslås det, at der som en forsøgsordning etableres en vandreudstilling til udsendelse til sådanne folkeskoler, som direkte frem-sætter ønske herom, eller som på anden måde skønnes særligt egnede til at få en udstilling. Man ville finde det ønskeligt, om der også for højskolen kunne etableres en udstilling, eventuelt gennem koordinering med udstillingerne for seminarier og gymnasier. Endelig foreslås det, at der etableres 3 vandreudstillinger til forsvarets og eventuelt også til civilforsvarets kaserner eller **til** lejre for andre værnepligtige. De fremtidige ordninger bør i videst muligt omfang bygge på den eksisterende, ved hvilken de enkelte læreres initiativ og interesse har spillet en stor rolle.

For så vidt angår vandreudstillingerne til gymnasierne og seminarierne er disses betydning så klart konstateret, at en yderligere motivering for udvidelsen af antallet af udstillinger, således at disse kan nå rundt til et lidt større udsnit af de nævnte institutioner end nu, er ufornøden. Med hensyn **til** folkeskolen finder man, at de hidtil på enkelte skoler foretagne eksperimenter — således det foran omtalte af lærer Brandsborg i Åby skole — bør følges op med vandreudstillinger, selv om man erkender, at den primære opgave for undervisningen i folkeskolen må være arbejdet med at imødekomme børnenes behov for selv at skabe. Man kunne imidlertid her anvende en mere specialiseret udstillingsform. Det må understreges, at udsendelsen af sådanne vandreudstillinger, der forevises af særlig sag-

kyndige, kunne betyde en inspiration også for lærerne ved de enkelte skoler.

Også for højskolernes vedkommende vil vandreudstillinger kunne blive af stor virkning. Ved organisering af sådanne udstillinger vil man kunne imødekomme ønsker, der fra højskolerne er fremsat om at få en baggrund for undervisningen i de fag, der på en eller anden måde har berøring med kunst. Netop på højskolerne vil eleverne have tid og mulighed for at arbejde med kunstneriske emner, og eleverne vil tillige normalt have en sådan alder og modenhed, at de tør forudsættes at besidde den fornødne modtagelighed over for kunst. Under den frie drøftelse mellem eleverne af deres oplevelser af kunstværker vil de have gode muligheder for at få forståelse af billedkunstens værdi.

Endelig finder kommissionen det i høj grad ønskeligt, at vandreudstillingerne også udstrækkes til forsvarets og eventuelt civilforsvarets kaserner. På kasernerne opholder sig igennem længere tid store udsnit af ungdommen i en alder, hvor den er modtagelig for indtryk af kunsten og tillige under omstændigheder, hvor der bør gøres mest muligt for de unges kulturelle udvikling. Til forsvarets kaserner er der gennem materialintendanturen med bistand af forsvarsministeriets kunstneriske udvalg anskaffet en del farvereproduktioner af dansk og udenlandsk nutidig kunst, ligesom der er indkøbt originale kunstværker, specielt litografier af danske kunstnere. Disse billeder er beregnet til permanent ophængning på kasernerne i de dele af anlæggene, der er forbeholdt det menige, værnepligtige mandskab. Herudover foregår der på kasernerne — organiseret af forsvarets civilundervisning — undervisning i faget kunstforståelse med tegning. Faget er valgfrit og forekommer kun på steder, hvor der findes særligt kvalificerede lærere, eller hvor der er tilstrækkelig tilslutning til faget som fritidsundervisning. De nu eksisterende 50 undervisningshold har som lærere kunstmalere og andre interesserede. Det har imidlertid været **til** ulempe for undervisningen, at der er mangel på anskuelsesmateriale. Et par steder har de værnepligtige selv taget initiativet til etablering af vandreudstillinger, men dette initiativ er hidtil ikke blevet fulgt op. En vanskelighed ved organi-

seringen af sådanne vandrestillinger på kasernerne frembyder pladsforholdene, idet det på de ældre kaserner vil være vanskeligt eller udelukket at fremskaffe de fornødne lokaler. Vandrestillingerne til kasernerne regnes i første række at burde placeres på steder, der ligger i nogen afstand fra København, og det må være en forudsætning, at der findes kvalificerede undervisere inden for civilundervisningens lærerstab på det pågældende sted. Kommissionen kan anbefale, at der foreløbig organiseres 3 vandrestillinger til kasernerne, hvoraf 1 kunne bestå af stafEelbilleder, eventuelt skulptur, 1 af litografier og 1 af tegninger.

En så betydelig udvidelse af vandrestillingerne som her foreslået, vil medføre, at den hidtidige form for udstillingernes finansiering og organisering må ændres. Det vil ikke være muligt, når vandrestillingernes antal forøges, fortsat at fremskaffe billeder alene ved lån fra kunstmuseet, undervisningsministeriet eller kunstnerne. Det vil derfor være nødvendigt, at der til-

vejebringes bevillinger til indkøb af kunstværker, således at vandrestillingerne i nogen grad kan blive selvforsynende. Endvidere foreslås det, at der tilvejebringes midler til leje af kunstværker hos billedkunstnerne, idet det bliver stadig vanskeligere at låne billeder fra kunstnerne, som ikke vil undvære kunstværkerne i længere tid til udstillinger, som ikke giver salgsmuligheder. Man må skønne, at en lejeafgift på 12½ pct. p. a. af kunstværkernes katalogpris må være tilstrækkelig til at kunne bevæge kunstnerne til udlån af billederne. Herudover må der regnes med visse driftsomkostninger for udstillingernes gennemførelse, således til forsikring af kunstværkerne, transport og pakning, rejser i forbindelse med ophængning og til reparationer og andre uforudsete udgifter. Et skønsmæssigt overslag over udgifterne ved en enkelt vandrestilling af den karakter, som den har været gennemført på gymnasierne, bliver herefter:

Indkøb af kunstværker	7 000 kr.
Lejeafgift af kunstværker 12½ pct. af anslået katalogværdi 24 000 kr.	3 000 -
Driftsomkostninger:	
Forsikring	800 kr.
Transport og pakning	1 800 -
Rejser	1 200 -
Reparationer m. v.	200 -
	4 000
	I alt. . . <u>14 000 kr.</u>

Der vil desuden påløbe udgifter til sagkyndig forevisning af udstillingen og måske andre fællesudgifter vedrørende administrationen. Disse vil nærmere blive omtalt under punkt 4.

Som allerede anført foran vil samtlige de foreslåede vandrestillinger ikke nødvendigvis skulle have samme karakter. Man må således regne med, at udstillingerne til folkeskoler bør være af noget mindre omfang end udstillingerne til seminarier og gymnasier. Tilsvarende vil allerede pladsforholdene medføre, at udstillingerne til kasernerne næppe kan blive mere end halvt så store som gymnasieseminarie-udstillingerne, og at anskaffelsesudgifterne til de foreslåede udstillinger af litografier og tegninger vil være små. Endelig må det nævnes, at der bør gennemføres en

koordinering af udstillingerne inden for samtlige de foreslåede områder, således at man kan nå til, at de én gang anskaffede kunstværker igennem en længere periode kan cirkulere inden for samtlige udstillingsområder. Hvis man derfor regner med, at det indtil videre vil være tilstrækkeligt, at der tilvejebringes kunstværker til f. eks. 5 udstillinger, vil den årlige udgift til selve indkøbet og de rent tekniske driftsomkostninger blive $5 \times 14\,000 = 70\,000$ kr. Efter en årrække, der kan beregnes til ikke over 10 år, vil vandrestillingerne stort set være selvforsynende, og samtidig vil der, efter at kunstværkerne har cirkuleret, være mulighed for at frigøre dem og stille dem til rådighed for skolerne ved deponering til mere varig ophængning. Tillige må der antages til den tid at kunne gennemføres

en nedsættelse af bevillingerne til anskaffelser. For at nå frem til en koordinering af udstillingerne inden for så forskellige områder som folkeskolen og kaserne, er det imidlertid tvingende nødvendigt, at også udstillingernes organisation ændres fra som nu at være etableret på helt frivillig basis af særligt interesserede inden for gymnasier og seminarier til at blive ledet af et centralt

udstillingsorgan, til hvilket de i udstillingerne særlig interesserede kan blive knyttet. Spørgsmålet om en sådan ændret udstillingsorganisation har kommissionen ønsket at tage op i forbindelse med det fra Sammenslutningen af danske Kunstforeninger modtagne andragende om en øget støtte **til** landets kunstforeninger.

4» Sammenslutningen af danske Kunstforeningers andragende om en øget støtte til landets kunstforeninger.

Der findes her i landet 44 forskellige kunstforeninger, hvis virke er af stor betydning for kunsten i provinsen.

Den vigtigste arbejdsopgave for kunstforeningerne er etablering af udstillinger i de forskellige byer i landet, hvor foreningerne findes. Disse udstillinger omfatter gennemsnitlig ca. 45 arbejder, og der er overalt en betydelig interesse for at modtage udstillingerne. Sædvanligvis er de ophængt i ca. 4 dage, i byer med kunstmuseum dog ofte lidt længere. Interessen for udstillingerne er gennemgående stor, og i løbet af det sædvanlige ophængningstidsrum besøges de af fra 400 til 2 000 mennesker. Foredrag eller omvisning i tilslutning til udstillingerne er det ikke muligt for lokalforeningerne at gennemføre. Kunstforeningerne forsøger således at løse de opgaver, som i Norge klares af „Riksgalleriet“ og i Sverige af „Riksförbundet för bildande konst“.

Af disse er „Riksgalleriet“ en rent statslig institution. Den oprettedes i 1953 med et årligt statstilskud på 100 000 kr., der nu er forhøjet til 200 000 kr. Foruden udstillingsvirksomhed gennemfører „Riksgalleriet“ foredrag og billedfremvisninger m. v. over hele Norge. Inden for det bevilgede beløb anvendes mindst 25 000 kr. til indkøb og leje af kunst. „Riksgalleriet“ er etableret som en særlig institution med en lønnet chef og kontorphonale. Siden institutionens oprettelse har der været afholdt udstillinger 420 steder rundt om i Norge med et besøgstal på ca. 180 000. Endvidere har „Riksgalleriet“ afholdt omvisninger og foredrag.

Det svenske „Riksförbundet för bildande Konst“ grundlagdes i 1930 som en sammenslutning af svenske museer, kommuner, organisationer og institutioner m. v. med henblik på gennemførelsen af vandrestillinger, foredragsvirksomhed m. v. Siden 1930 har Riksförbundet udsendt over 144

store vandrestillinger, fremvist på mere end 2 100 lokaliteter. På udstillingerne er gennemført ca. 18 500 omvisninger, og besøgsantallet har ligget på ca. 2 millioner. Riksförbundet finansieres gennem tilskud fra kunstforeninger, museer og kommuner samt fra lotterimidlerne. De samlede tilskud andrager ca. 3/4 mill. kr. årlig.

De danske kunstforeninger har udført en tilsvarende virksomhed for et statstilskud under finanslovskonto § 20 XV. B. 3. på 15 000 kr. årlig, suppleret med mindre varierende årlige tilskud fra tipsmidlerne. Herudover anvendes af lokalforeningens medlemskontingenter på ca. 80 000 kr., i alt 55 000 kr. som bidrag til offentlig udstillingsvirksomhed i provinsen. Det er imidlertid vanskeligt eller umuligt for foreningerne på engang at opretholde udstillingernes kvalitet og et tilfredsstillende organisationsapparat. Det er således uholdbart, at sammenslutningens administration er ulønnet, og at den forretningsfører, der teknisk organiserer udstillingerne, kun kan få en aflønning, svarende til aflønning for en bibeskæftigelse, ligesom det viser sig stadig vanskeligere for sammenslutningen at låne eller leje billederne fra kunstnerne, idet salgsmulighederne på udstillingerne er meget ringe. Kunstforeningerne har derfor, udover et forslag om opretholdelse af et museum for nutidig eksperimenterende kunst, som kommissionen ikke har ment at kunne beskæftige sig med, fremsat ønske om en forbedring af deres økonomiske forhold, bl. a. således, at foreningernes administration bringes ind i faste rammer. Kommissionen kan varmt anbefale, at der ydes et større statligt tilskud til foreningerne, og man vil under hensyn til formålenes betydning finde det rimeligt, om det ordinære statstilskud til foreningernes virksomhed forhøjedes med 35 000 kr., således at det samlede stats-

tilskud nåede op på omtrent det samme beløb, som fra lokal side ydes til udstillingsvirksomhed. Kommissionen har imidlertid ment, at kunstforeningernes virksomhed også vil kunne fremmes af administrativ organisatorisk vej, og man har derfor dels i sammenslutningens henvendelse og dels med udgangspunkt i overvejelserne om etablering af vandrestillingerne til skoler m. v. fundet grundlag for at tage spørgsmålet om tilvejebringelse af et centralt udstillingsorgan op til overvejelse. Der eksisterer i øjeblikket en række udstillingskomiteer organiseret af undervisningsministeriet:

Undervisningsministeriets Kunstnerkomité for Udstillinger i Udlandet, Den danske Sektion for nordisk Kunstforbund, Komiteen for Udstillingen på Købestævnet i Fredericia, Komiteen for Biennalen i Venedig, hvortil kommer de forskellige vandrestillingskomiteer, som enten er oprettede eller måtte oprettes i forbindelse med gennemførelsen af de foran fremførte forslag. Kommissionen finder det ønskeligt, at der på dette område gennemføres en rationalisering. Man foreslår derfor, at der oprettes en komité for udstillinger i indlandet, der kan tilbyde saglig og eventuelt økonomisk støtte til danske udstillinger i almindelighed, herunder også til virksomheden i provinsen.

Man har fundet det naturligt, at der fortsat opretholdes en særlig komité for udstillinger i udlandet, dog organiseret efter andre principper end nu, hvor dens medlemmer vælges af forskellige udstillingsgrupper. Centralt i kommissionens overvejelser har det dog, som anført, været at få etableret en komité for udstillinger i Danmark, der skulle virke for udbredelse af kendskab til fortrinsvis dansk kunst her i landet ved at udsende eller yde støtte til

udstillinger, beregnet for skoler, seminarier, kaserner, kunstforeninger m. v., som altså kunne varetage de opgaver, som en udvidelse af vandrestillingsvirksomheden og en organisatorisk hjælp til kunstforeningerne i provinsen måtte medføre. Man foreslår derfor, at komitéerne sammensættes af repræsentanter for billedkunstnerne valgt af kunstakademiets akademiråd og af de anerkendte faglige kunstnerorganisationer med i begge komitéer en museumskyndig repræsentant. Herudover bør der i den indenlandske komité findes 1 repræsentant for provinsens kunstforeninger. Til behandling af spørgsmål, der vedrører særlige institutionsgrupper, specielt sådanne, hvor vandrestillinger ønskes gennemført, foreslås nedsat arbejdsudvalg med konsultative repræsentanter for disse grupper, altså f. eks. repræsentanter for seminarier, gymnasieskolen, forsvarsministeriet o. s. v. Kommissionen anser det for formålstjenligt, at der tilvejebringes et snævert samarbejde mellem de to komitéer, idet komitéernes arbejdsområder undertiden vil gribe ind over hinanden. Det kan som eksempel nævnes, at komitéen for udstillinger i indlandet kan have særlige forudsætninger for at være orienteret om, hvor der her i landet vil være muligheder for og rimelighed i at fremvise en udenlandsk kunstudstilling. Man foreslår derfor, at der til varetagelse af komitéernes fælles opgaver nedsættes et fællesudvalg med repræsentanter for begge komitéer. Ydermere i tilslutning hertil foreslås det, at sekretariatet for de to udstillingskomiteer bliver fælles.

I overensstemmelse hermed har kommissionen udarbejdet nedenstående udkast til bekendtgørelse om undervisningsministeriets komitéer for kunstudstillinger i ind- og udlandet:

Udkast til bekendtgørelse om undervisningsministeriets komité for kunstudstillinger i ind- og udlandet.

§ .

Til fremme af dansk udstillingsliv nedsætter undervisningsministeren en komité for udstillinger i indlandet og en komité for udstillinger i udlandet.

Til varetagelse af komitéernes fælles op-

gaver nedsættes et fællesudvalg repræsenterende begge komitéer.

Komitéen for udstillinger i indlandet har til opgave at virke for udbredelse af kend-

skab til fortrinsvis dansk kunst her i landet ved at udsende eller yde støtte til udstillinger beregnet for skoler, seminarier, kunstforeninger m. v.

Komiteén for udstillinger i udlandet har til opgave at virke til fremme af forbindelsen mellem dansk og udenlandsk kunst ved formidling af dansk deltagelse i internationale kunststillinger, ved afholdelse af repræsentative danske kunststillinger i udlandet og tilsvarende udstillinger af udenlandsk kunst her i landet.

Denne komité har endvidere til opgave som Danmarks sektion i Nordisk Kunstforbund inden for rammerne af forbundets statutter at virke for det nordiske samarbejde på kunstens område.

§ 4.

Stk. 1. Medlemmerne af komitéen for udstillinger i indlandet beskikkes af undervisningsministeren. Komiteén har følgende sammensætning:

- a. 2 repræsentanter for akademirådet for Det kgl. Akademi for de skønne Kunster, af hvilke 1 udpeges af fagudvalget for billedhuggerkunst og 1 af fagudvalget for malerkunst,
- b. 3 repræsentanter for de anerkendte faglige kunstnerorganisationer, hvoraf 1 for Malende Kunstneres Sammenlutning, 1 for Dansk Billedhuggersamfund og 1 for Gransk Kunstnersamfund,
- c. 1 museumskyndig repræsentant efter indstilling af direktøren for Statens Museum for Kunst,
- d. 1 repræsentant for Sammenslutningen af provinsens kunstforeninger.

Stk. 2. Til behandling af spørgsmål, der vedrører særlige institutionsgrupper (f. eks. folkeskolen, seminarierne, gymnasieskolen, forsvarsministeriet) nedsætter komitéen arbejdsudvalg med konsultative repræsentanter for de pågældende grupper.

§ 5.

Stk. 1. Medlemmerne af komitéen for udstillinger i udlandet beskikkes af undervisningsministeren. Komiteén har følgende sammensætning:

- a. 2 repræsentanter for akademirådet for Det kgl. Akademi for de skønne Kunster,

af hvilke 1 udpeges af fagudvalget for billedhuggerkunst og 1 af fagudvalget for malerkunst,

- b. 3 repræsentanter for de anerkendte faglige kunstnerorganisationer, hvoraf 1 for Malende Kunstneres Sammenlutning, 1 for Dansk Billedhuggersamfund og 1 for Grafisk Kunstnersamfund,
- c. 1 museumskyndig repræsentant efter indstilling af direktøren for Statens Museum for Kunst.

Stk. 2. Til varetagelse af de enkelte udstillingsopgaver kan komitéen nedsætte arbejdsudvalg og hertil hidkalde særlige sagkyndige. Ved behandlingen af spørgsmål vedrørende kunststillingen på Biennalen i Venedig tiltrædes det pågældende udvalg af en repræsentant for Ny Carlsbergfondet.

Medlemmerne af de to komitéer beskikkes for et tidsrum af 3 år. Umiddelbar genbeskikkelse kan kun finde sted for yderligere en beskikkelsesperiode. Intet medlem kan beskikkes eller genbeskikkes efter det fyldte 70. år.

Afgår et medlem inden udløbet af en beskikkelsesperiode, foretages nybeskikkelse kun for den resterende del af perioden.

Undervisningsministeren beskikker for hver af komitéerne en formand valgt blandt komitéernes medlemmer.

§ 8.

Til det i § 1 omhandlede fællesudvalg vælger hver komité blandt sine medlemmer 4 repræsentanter. Til formand for fællesudvalget beskikker undervisningsministeren en af undervisningsministeriets embedsmænd.

§ 9.

I det første komitémøde efter en beskikkelsesperiode begyndelse udpeger komitéen for udstillinger i udlandet som regel fra medlemmernes kreds 1 billedhugger og 1 maler, der sammen med direktøren for Statens Museum for Kunst eller en af denne udpeget repræsentant for museet udgør Danmarks repræsentation i Nordisk Kunstforbunds forbundsråd.

§ 10.

Hver af komitéerne og fællesudvalget er beslutningsdygtige, når mindst $\frac{1}{3}$ af medlemmerne er tilstede. Afgørelse træffes af simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende.

§ 11.

Til bistand for komitéerne og fællesudvalget oprettes et fælles sekretariat, hvis leder beskikkes af undervisningsministeren blandt ministeriets embedsmænd.

§ 12.

Om komitéernes og fællesrådets virksomhed aflægges hvert år beretning samt regnskab, der revideres og decideres af undervisningsministeriet.

Under afsnittet om vandredstillinger er foran anført de udgifter, som vil være forbundet med den tekniske gennemførelse (anskaffelse og transport af billeder m. v.) af den udvidede vandredstillingsordning. Såfremt det ovenstående forslag om etablering af en komité også for udstillinger her i landet realiseres, vil det være naturligt, at

det bliver komitéen (eller dens centralorgan), der får den pågældende bevilling tillagt og administrerer den.

For at kunne løse sine opgaver må komitéen imidlertid desuden råde over beløb dels til løsning af dens administrative opgaver, dels til honorering af de sagkyndige, som udsendes som vejledere til de forskellige udstillinger. Et nøje overslag over disse udgifter kan ikke gives, idet hele ordningen i begyndelsen vil være forsøgsmæssig. Skønmæssigt kan man anslå, at foredragsholderes rejser til ca. 50 udstillinger årlig rundt om i landet vil andrage ca. 15 000 kr. Udgifterne ved et sekretariat, der som foran foreslået skal være fælles for indlands- og udlands-komitéen, anslås til ca. 20 000 kr. De øvrige opgaver for komitéen for udstillinger i udlandet må formodes som hidtil at kunne afholdes enten af dispositionsbevillingen til udbredelse af dansk sprog og kultur i udlandet eller for Biennalens og Nordisk Kunstforbunds udstillingers vedkommende af de særlige finanslovbevillinger til dem, idet der dog kan være grund til at lade de to sidstnævnte bevillinger blive tillagt udstillingskomitéernes centralkomité.

5. Forøgelse af de nuværende finanslovbevillinger til støtte af kunstnerne og kunsten.

a. Forøgelse af antallet af faste årlige statsydelse til bildende kunstnere.

Som en anerkendelse af kunstnernes indsats i dansk kulturliv er der på de årlige finanslove under nuværende finanslovkonto § 20 XV. E. stillet beløb til rådighed som statsydelse til kunstnere og videnskabsmænd. Disse ydelser har dels form af livsvarige hædersgaver, der i henhold til forslag til finanslov for finansåret 1958-59 (Folketingstidende 1957-58, tillæg D, spalte 1911-14) skal ydes med i alt 48 000 kr. til 2 forfattere, 1 komponist og 1 maler, dels af „faste årlige statsydelser“, hvortil der søges bevilget i alt 498 600 kr. De faste årlige statsydelser er fordelt på følgende grupper:

- a. skønlitterære forfattere, hvoraf 48 søges tillagt i alt 259 200 kr.,
- b. videnskabelige forfattere med forfatter-skab af almen kulturel betydning, hvoraf 9 søges tillagt i alt 48 600 kr.,
- c. andre forfattere m. fl., hvoraf 12 søges tillagt i alt 18 000 kr.,
- d. komponister, hvoraf 13 søges tillagt i alt 70 200 kr. og
- e. malere, billedhuggere og arkitekter, hvoraf 12 malere, 6 billedhuggere og 1 arkitekt søges tillagt i alt 102 600 kr.

Finanslovsforslagets gennemførelse vil i sammenligning med finansloven for 1957-58 resultere i en forøgelse af antallet af bevillinger til malere med 7 og af bevillinger til billedhuggere med 4. Samtidig er størrelsen af de enkelte ydelser for grupperne a., b., d. og e.'s vedkommende forhøjet fra 3 satses å 3 900 kr., 2 700 kr. og 2 400 kr. til én sats å 5 400 kr. Denne forhøjelse er så anselig, at der ikke for kommissionen har foreligget nogen anledning til at tage størrelsen af de enkelte ydelser op til overvejelse.

Selvom antallet af statsydelser til billedkunstnerne er blevet væsentligt forhøjet på

forslaget til finansloven for 1958-59, må det dog erkendes, at antallet stadig er relativt lille. Dette hænger utvivlsomt i et vist omfang sammen med de historiske forudsætninger for denne konto, der oprindeligt omfattede de ydelser til forskellige personer, hvis udredelse staten havde overtaget fra de enevældige konger. Men det har utvivlsomt også spillet en rolle, at andre kunstgrene, og da især skønlitteraturen, på en helt anden måde end billedkunsten er i stand til at få meget vide kredse af samfundet direkte i tale, hvorved billedkunstens andel i det samlede kulturbillede er kommet til at syne mindre, end den i virkeligheden er. I denne forbindelse kan det også nævnes, at der i april 1930 blev nedsat en kommission, der i december måned samme år afgav en betænkning specielt omhandlende statsydelserne til forfatterne.

Kunstkommissionen finder anledning til at fremhæve, at billedkunsten i det danske kulturliv indtager en plads, der ikke er af mindre betydning end den, der indtages af f. eks. litteraturen, og at der helt åbenbart er et misforhold mellem antallet af statsydelser til forfattere og til billedkunstnere. Det samlede antal af aktive billedkunstnere er overordentligt stort, og — hvad vigtigere er — der findes mange kunstnerpersonligheder, som må anses for særdeles kvalificerede til at modtage ydelser af den danske stat. Anføres bør det også, at billedkunstnerne som gruppe har noget andre økonomiske vilkår end forfattere og komponister, idet en billedkunstner normalt sælger sit værk en gang for alle og derefter ikke får yderligere indtægter af det, medens forfattere og komponister kan oppebære henholdsvis biblioteks- og Kodaafgifter, ligesom de — dette har dog navnlig praktisk betydning for forfatterne — som følge af forlagenes royaltysystem kan nyde godt af

en bogs eller en nodes eventuelle salgs-succes. (Om de hidtil herhjemme som uovervindelige betragtede praktiske vanskeligheder ved gennemførelsen af en droit de suite til at råde bod på dette forhold henvises til side 16-17 i betænkningens 1. del).

Kommissionen må herefter finde det rimeligt, at der for gruppen „billedkunstnere“, der omfatter såvel malere (hertil regnes i denne sammenhæng også grafikere og tegnere) som billedhuggere oprettes yderligere et antal statsydelse. Efter kommissionens skøn bør dette antal ikke sættes lavere end 13, hvorved merudgiften vil andrage 13 X 5 400 kr., eller i alt 70 200 kr.

b. Forhøjelse af undervisningsministeriets bevilling til indkøb af kunst.

Undervisningsministeriets bevilling til indkøb af kunstværker er på finansloven opført under finanslovskonto § 20 XV. 6. b. med et beløb af for tiden 20 000 kr. Indkøbene foretages på de statsanerkendte udstillinger af en særlig, af ministeriet nedsat komité. De indkøbte kunstværker uddeles eller udlånes af undervisningsministeriet til statsskoler eller seminarier og anerkendte vandrestillinger samt til halv- og hel-officielle institutioner, der retter henvendelse til undervisningsministeriet herom. Der indkommer til undervisningsministeriet et meget stort antal henvendelser om sådanne udlån, således at det foreliggende behov for løse kunstværker langt fra kan dækkes gennem den eksisterende bevilling. Det kan nævnes, at udenrigsministeriet i en oversigt over de fra gesandtskaberne m. v. fremsatte ønsker om staffelibilleder og skulpturer, har oplyst, at der alene til danske gesandtskabsbygninger aktuelt er brug for ca. 200 malerier, og det vil være af indlysende betydning, at der netop i de danske repræsentationer i udlandet vises prøver på god dansk nutidskunst.

Det må derfor erkendes, at der for staten findes et så betydeligt behov for kunstværker til statsbygningerne, at dette i sig selv må kunne motivere en forhøjelse af finanslovbevillingen, og det må i denne forbindelse nævnes, at midlerne fra Statens Kunstfond kun undtagelsesvis kan benyttes til indkøb af staffelibilleder o. lign.

Hertil kommer, at der siden sidste forhøjelse i finansåret 1950-51 (jfr. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, spalte 2101-02) af **kunstindkøbsbevillingen** til de nuværende 20 000 kr. er sket betydelige prisstigninger, og at der siden da er etableret 2 nye anerkendte udstillinger. Endelig kan det anføres, at der af de nuværende begrænsede midler på kontoen ikke kan foretages indkøb af dyrere kunstværker, hvilket bl. a. har medført, at skulptur og større malerier kun har kunnet indkøbes i yderst begrænset omfang.

Under hensyn til disse forhold har kommissionen ment at burde foreslå, at der søges tilvejebragt en forhøjelse af den omhandlede finanslovbevilling fra 20 000 kr. til 60 000 kr.

Man har overvejet, om staffelibilleder m. v. kunne betegnes som inventar, der på linje med andre nødvendige møbler gennem boligministeriet fordeles til ministerierne og institutionerne, men har ikke fundet en sådan ordning naturlig, hvorfor det fortsat bør være undervisningsministeriet, der i et vist omfang forsyner de øvrige ministerier og statsinstitutioner m. v. med kunstværker.

c. Forhøjelse af undervisningsministeriets tilskud til foreningen Kunst for Varer.

Foreningen Kunst for Varer stiftedes i 1924 af kunstnersamfundets medlemmer med det formål at virke for en større udbredelse af god kunst gennem bytte- og kontantsalg fra en salgsudstilling. Den ledes af en bestyrelse med repræsentanter for samtlige udstillingsgrupper samt for håndværks- og forretningslivet. I en årrække efter starten fik foreningen overladt lokaler vederlagsfrit af undervisningsministeriet, og nogen tid efter at benyttelsen af disse lokaler måtte ophøre i 1933, stilledes der på de årlige finanslove en bevilling på 3 000 kr. til rådighed for foreningen, jfr. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A., sp. 1763-66. På grund af de stigende udgifter til kontorhold, lønninger m. v. forhøjedes den nævnte bevilling under nuværende finanslovskonto § 20 XV. D. 4. g. fra finansåret 1949-50 til 5 000 kr. årlig, jfr. Rigsdagstidende 1948-49, tillæg B., sp. 1575-76.

Foreningens daglige virksomhed har siden

stiftelsen været varetaget af en meget dygtig leder, som i vidt omfang har formået at skabe kontakt mellem kunstnerne og erhvervslivet, men det har været umuligt for foreningen at aflønne den pågældende på tilfredsstillende måde. Hendes nuværende årlige lønning andrager således ca. 5 000 kr. Endvidere anser foreningen det for yderst påkrævet, at der skabes økonomisk mulighed

for en forbedring af udstillingens lokaleforhold, jfr. foran side 8, idet kontorvirksomheden og udstillingen for tiden foregår i de samme rum, hvorfor udstillingerne ikke har kunnet være så omfattende som påkrævet.

Til afhjælpning af disse forhold kan kommissionen anbefale, at statstilskuddet til foreningen forhøjes med 10 000 kr. til 15 000 kr.

Finansministeriets repræsentant i kommissionen har forbeholdt sig finansministeriets stilling med hensyn til tilvejebringelsen af de bevillinger, der er forudsat til gennemførelse af de fremsatte forslag.

Det er herved specielt anført, at man ved udarbejdelse af forslag om bevillinger til forøgelse af antallet af vandreudstillinger bør overveje, om der skal opkræves en lejeafgift i tilfælde, hvor disse udstillinger stilles til rådighed for ikke-statslige institutioner, og at forøgede tilskud til lokale

kunstforeninger kun bør ydes, hvor der gennem kommunale tilskud o. lign. er dokumenteret en almindelig, lokal interesse for formålet. Det er endelig af finansministeriets repræsentant anført, at spørgsmålet om forøgelse af antallet af faste årlige statsydelse til bildende kunstnere ikke bør rejses, forinden der er taget endelig politisk stilling til den verserende sag om forøgelse af antallet af statsunderstøttelser til kunstnere.

København i februar 1958.

Folmer Bendtsen. **K. Bredahl.** **Erling Frederiksen.** **Th. Giming.** Tage Häuser-Hansen.

Berhardt Jensen. **G. Knudsen.** **Hans Erling Langkilde.** **J. Elkjær Larsen.**

Svend Møller. **Helge Nielsen.** **Hans Olsen.** **Jørn Rubow.** **J. Smith.** **Palle Suenson.**

Poul Svanholm. **Sigurd Thorsen.** Agnete Vøhtz. Zeuthen.

Viggo Nielsen. *Poul Rovsing Olsen.*